№ 124 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 29 1892 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 29 № 124

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Նոր-Նախիջևանից. Նամակ Բաքուից. Նամակ Ծաղկաձորից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանից. Գերմանական զինուորական նոր օրինագիծը. Կրետէի շարժումը. Ասպատակութիւններ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՕՐՍԱ. — ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. —ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Վրաց գրականութիւնից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Հոկտեմբերի 22-ին

Գամառ-Քաթիպայի այրին մեզ վրա ծանր պարտք է դնում հերքել «Արձագանքի յօդուածները, «Աստառին» վերաբերեալ: Մենք ասում ենք ծանր, որովհետև դժուար է բանակռիւ բանալ, բանակռւին հետևել, մինչդեռ լրագիրները տպվում են Թիֆլիս, իսկ ես բնակվում եմ Նոր-Նախիջևան, այդ հեռաւորութիւնը դժուարացնում է բանակռիւը, բայց և այնպէս, նախ կարելի չէ թողնել անպատասխան այնպիսի գրուածքներ, որոնք աղաւաղում են և ոտքի տակ են գցում, տրորում ճշմարտութիւնը, ապա Գամառ-Քաթիպայի վիրաւորած կնոջ պատիւն էլ պահանջում է այս պատասխանը, քանի որ մահից առաջ բանաստեղծը խնդրել էր նրան կատարել իր կամքը «Աստառին» և «կայարանին» վերաբերեալ:

«Մենք միշտ կարծել ենք, ասում է «Արձագանքը»՝ որ այն տեսակ նամակների մէջ, ուր այրին, ամուսինը, որդիքը կամ մտերիմները, շնորհակալութիւն են յայտնում իրանց թանկագին հանգուցեալին յարգանք մատուցանողներին, ընդունված չէ որ և է այլ զգացմունք արտայայտել, բացի երախտագիտական զգացմունքից....»

Ընդունված չէ, այո, բայց դուք մոռանում էք, որ մեռնողը հասարակ մարդ չէր, և այրին հասարակ մարդու այրի չէ: Երբ նա տեսաւ, որ դուք ոտնակոխ էք անում նրա սիրած մարդու պատիւը, երբ նա իմացաւ, որ դուք ձեր անձնական կրքերի հաշիւներով դրդված, ձեր նախանձը յագեցնելու համար պատրաստ էք խաղալու «բանաստեղծի յիշատակի, անուան, փառքի և բարեկամութեան հետ», ինչ էք զարմանում, որ նա ձեր դէմ յարձակողական դարձուածքներ գործածեց:

«Արձագանքի» պ. խմբագիրը պնդում է, թէ նրան ինքնագիրը յանձնված էր տպելու համար և անգամ բանաստեղծը քանիցս ցանկութիւն է յայտնել, որ կատակերգութիւնը ներկայացվի Թիֆլիսի բեմի վրա, և իբր թէ «Աստառը» յանձնված էր նրա ազատ տրամադրութեան: «Բառեր, բառեր, բառեր և բառեր....» Եթէ «Աստառը» յանձնված էր ձեր ազատ տրամադրութեան, ինչու չէիք տպում առաջ, երբ դեռ բանաստեղծը կենդանի էր: Նրա մահից յետոյ միակ ժառանգ է իր ընտանիքը, ուրեմն ցոյց տուէք մեզ այն թուղթը, նամակը, միայն երկու, երեք տող, որ մենք տեսնենք, թէ նա յանձնել էր «Աստառը» ձեր ազատ տրամադրութեան: Դուք այդպիսի թուղթ չունէք, դուք օգտվեցիք բանաստեղծի միամտութիւնից, մոռացութիւնից, և հաւատացնելով նրան, որ «Աստառը» վերադարձրել էք, սպասում էիք նրա մահուան և նրա մահից յետոյ բանաստեղծի վսեմ անունը ձեր ձեռքի խաղալիք շինեցիք, ձեր նպատակների միջոց ընտրեցիք, և մի պնդէք համարձակութեան առաջ, որ դուք բանաստեղծի բարեկամն էք եղել. դուք շատ խելօք էք, որ արջի երախտիք ցոյց տայիք. ոչ, դուք երբէք բանաստեղծի իսկական բարեկամը եղած չէք և դա է պատճառը, որ նրա դեռ չը մամռոտած գերեզմանի վրա դուք կանկան էք սկսում պարելու.... Դուք խօսում էք բեմի մասին, դուք պնդում էք, թէ Գ. Սունդուկեանի մօտ կան «Մի չարք նամակներ», որոնց մէջ բանաստեղծը խնդրում է ամեն միջոց գործ դնել, որպէս զի «Աստառը» բեմ հանվի: Միթէ այդ ապացոյց է ընդդէմ Պատկանեանի ընտանիքի ասածին, թէ հանգուցեալը պահանջել է, որպէս զի «Աստառը» երբէք չը տպվի: Լաւ կարդացէք պ. Գ. Սունդուկեանին գրած «մի չարք նամակները», լաւ նկատեցէք թիւը, ո՞ր թւին են գրված այդ նամակները. վաղուց, շատ վաղուց, իսկ տիկին Հռիփսիմէ Պատկանեան, նոյնպէս և ամբողջ ընտանիքը պատմում են երկու, երեք տարվայ բանն:

«Արջի երախտիք» յօդուածում գրված են հետևեալ խօսքերը՝ «Աստառը» տպագրվում էր սեպտեմբերի 2-ից մինչև 30-ը. Նախիջևանում «Արձագանքը» ստացվում է. ինչո՞ւ խնամակալը այս ժամանակի ամբողջ ընթացքում չը բողոքեց....»: Նախ՝ բողոքի ճանապարհը դատարանն է և դատարանին բողոքելու համար դեռ 10 տարի ժամանակ կայ և ես յուսով եմ, որ շուտով Тифлисскій окружный судъ и палата поубавятъ немного спеси не въ мѣру расходившагося редактора, и вразумятъ его, որ «Աստառի» և «Քաղքէթօնի» տպելու իրաւունքը նա չունէր. իսկ ընտանիքը.... «Արձագանք» չը ստացաւ: Խնդրեմ ուշադրութեամբ կարդացէք տիկին Հռիփսիմէի նամակը: Ահա նա ինչ է ասում.

«Եւ ահա կատարվեց ինձ համար մի անհասկանալի բան: Պէտք է նկատել, որ «Արձագանքը» միշտ ուղարկվում էր մարդուս և դեռ նրա մահից յետոյ մենք ստանում էինք այդ թերթը: Բայց ահա սկսած այն համարից, որի մէջ երևաց «Աստառը», լրագրի ուղարկելը մեզ դադարեցրին»:

Ճշմարիտ է այս թէ ո՛չ, պ. խմբագրապետ, եթէ կասէք՝ սուտ է, այն ժամանակ պօստատանը կան ապացոյցներ, իսկ եթէ ճշմարիտ է (երկու յօդուածներումն էլ այս մասին դուք լռում էք, այդ լռութիւնը գուցէ միակ ճշմարտութիւնն է ձեր երկու յօդուածներին), ուրեմն դուք գիտէիք, որ «Աստառը» երբէք տպվելու չէր, որ բանաստեղծի կամքն այդպէս էր, ուրեմն դուք գիտէիք, որ եթէ դուք շարունակէիք ուղարկել ձեր թերթը, հանգուցեալի ընտանիքը իսկոյն կը նկատէր և գուցէ կը խանգարէր ձեզ շարունակելու: Իսկ այժմ ինչ փքուն խօսքեր են՝ «խնամակալը չը բողոքեց»: Ո՞ր խնամակալը. Չէ որ այրին էլ խնամակալ է և նա բողոքում է, թէպէտ և ուշ...

Գանք «Բաց նամակին:» Ով գիտէ «Բաց նամակի» շարժառիթը, նրա բովանդակութիւնը, ով տեսել է իր աչքով այդ ոտանաւորը, նա կը զարմանայ այն յանդգնութեան, թէ ինչպէս այդ ոտանաւորը պ. Յովհաննիսեան աշխատում է կպցնել «Մշակին»: Գամառ-Քաթիպան գրում է մի ոտանաւոր, վրան դնում է «Բաց նամակ երկու Ս-ին:» Մի նոր-նախիջևանցի արտագրում է այդ ոտանաւորը և ուղարկում է «Արձագանքին» և ահա «Արձագանքի» աշխատակիցներից մէկը գրում է, թէ ոտանաւորը հիանալի է, բայց երկրորդ տողը պէտք է հանել: Պատկանեան ոչ մի պատասխան չէ տալիս, ինքը հիւանդ լինելով և մի ուրիշ պարոն արտագրում է այդ «Բաց նամակը», հանում է «Երկու Ս-ին», և ուղարկում է Թիֆլիսի համարեա բոլոր լրագիրներին: Եթէ հարկաւոր լինի, մենք կը յայտնենք այդ երեք պարոնների անուններն էլ: Քննելով հանգուցեալի թղթերը, ես գտայ այդ ոտանաւորը, դա մատիտով է գրած և այժմ ուղարկած եմ Մոսկվա պ. պրոֆէսոր Խալաթեանին, որը կարող է հաստատել խօսքերիս ճշմարտութիւնը: Բայց բանը նրանումն է, որ դեռ բանաստեղծի ողջ եղած ժամանակը, բանաստեղծի խնդրանօք «Մշակի» միջնորդութեամբ ես գրել եմ այս բոլորը, ուրեմն «Արձագանքը» գիտէր եղելութիւնը:

«Արջի երախտիք» յօդուածի մէջ արջի կոպտութեամբ ակնարկութիւններ արած են իմ և հանգուցեալ բանաստեղծի բարեկամութեան մասին: Այս մասին խօսել ինձ աւելորդ էր, եթէ այդ ակնարկութիւնները չը յիշեցնէին ինձ այն մի քանի վայրենի անասուններին, որոնք իրանց պոչերովը ոչնչացնում, սրբում են ոտների տեղերը (своими хвостами заметаютъ слѣды своихъ ногъ)... Չէ՞ որ դեռ մարտ ամսին ներկայ 1892 թւին «Արձագանքը» արտատպելով իմ նամակը, որտեղ նկարագրելով բանաստեղծի անմխիթար դրութիւնը, ես դիմում էի «Մշակին» հանգանակութեան համար, այդ թերթը, այսինքն «Արձագանքը» նամակի գլխին իր բերնից գրում էր՝ պ. Գ. Չալխուշեան, որը բաղդ ունի վայելելու բանաստեղծի [illegible] է իմանալու, երբ էր ստում «Արձագանքի» խմբագրապետը՝ առաջին անգամ՞ այդ տողերը գրելիս, թէ այժմ հաւատացնելով, թէ ես սուտ բարեկամներից եմ, որոնք սնկերի պէս բազմանում են համբաւեղ մարդու գերեզմանի վրա: Բայց և այնպէս ես հաւատացած եմ, որ սնկերի պէս բազմացած բարեկամները այնչափ վնասակար չեն, ինչպէս վնասակար են այն պարոնները, որոնք ողջ կեանքը բարեկամութեան դիմակի տակ հալածահարում էին բանաստեղծին և նրա մահվանից յետոյ նրա անունը, պատիւը, հանճարը իրանց գոր-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎՐԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Վրաստանի պատմութիւնը ամփոփված է երկու մեծ հատորների մէջ, որը կոչվում է «Քարթլիս ցխովրեբա» (Վրաստանի կեանք): Դա մի տեսակ ընդարձակ քրօնիկօն է, հիմնված ուրիշ մանր մունր քրօնիկօնների և այլ զանազան պատմական մատեանների վրա: Առաջինը կազմված է 16, իսկ վերջինը 18-դ դարում Վախթանգ, Վախուշտ և Թէյմուրազ թագաւորների աշխատանքով: Բայց վրացիք շատ քիչ են հոգ տարել տպելու նաև իրանց պատմութեան բուն աղբիւրները, հում նիւթը, ամենաչնչին բացառութեամբ:

Թէ հանգուցեալ հայագէտ և վրացագէտ Բրօսսէ (որը գրել է ֆրանսերէն լեզուով վրաց քառահատոր պատմութիւնը) և թէ հանգուցեալ Դ. Բաքրաձէ վաղուց արդէն յայտնել են այն միտքը թէ «Քարթլիս ցխովրեբան» աչքի է ընկնում ոչ միայն իր փաստերի քչութեամբ ու անկատարութեամբ, այլ և ժամանակագրական և ուրիշ այնպիսի խոշոր սխալներով, որ միանգամայն ստուեր են գցում այդ գործի գիտնական արժանաւորութեան վրա: Ցայտնված էր ուրեմն այն կարծիքը, թէ պէտք է օր առաջ մի տեղ հաւաքել վրաց հին, դէս ու դէն ցրված բոլոր պատմական հում նիւթերը և տպագրել:

Պ. Թ. Ժօրդանիա, որը յայտնի է իր մի քանի վրացերէն և ռուսերէն լեզուով գրած, պատմական մօնօգրաֆիաներով և «Իվերիայի» մէջ երկար տարիներից ի վեր տպած զանազան հետազօտութիւններով, տպել է այդ լրագրում «Վրաստանի պատմութիւնը սիրողներին» վերնագրով երկու ընդարձակ բանասիրականներ: Պ. Ժօրդանիա նախ և առաջ հաստատում է բազմաթիւ օրինակներով Բրօսսէի և Բաքրաձէի կարծիքները ու աւելի խիստ կերպով շեշտում նրանց վրա և ապա յայտնում է, որ այդ պատմաբանների ցանկութիւնը իրագործելու համար ինքն ամբողջ 12 տարի մեծ խնամքով ժողովել է այնպիսի թանգագին նիւթեր, որոնք ոչ միայն կուղղեն «Քարթլիս ցխովրեբայի» սխալները, այլ և մեծ լոյս կը գցեն վրաց հին կեանքի վրա ընդհանրապէս:

Պ. Ժօրդանիա իր նիւթերը երկու տեսակի է բաժանում. 1) գուջարներ, այսինքն վրաց թագաւորների կողմից՝ կաթողիկոսներին, եպիսկոպոսներին ու վանքերին ուղարկած հրովարտակներ և 2) մի քանի պատմական հին մատեաններ: Այդ բոլոր նիւթերը միասին պէտք է կազմեն մէկ հաստ մեծ և երեք մանր հատորներ: Այդ մեծ, պ. Ժօրդանիայի ունեցած 3000 գուջար պարունակող, հատորը արդէն մամուլի տակն է, բայց ժողովողը անկարող լինելով նրան սեփական միջոցներով հրատարակել, դիմում է հասարակութեան ձեռնտուութեան և երեք ռուբլի բաժանորդագին նշանակում: Բաժանորդները կարող են ուղարկել փողը թէ իրան հրատարակչին և թէ «Իվերիայի» խմբագրին:

Մենք ուշի ուշով հետևեցինք թէ ինչ արձագանք կը տայ արդեօք վրաց ժողովուրդը պ. Ժօրդանիայի այդ վերին աստիճանի համակրելի ու քրտնաջան աշխատանքին և մեծ զարմացմամբ տեսանք որ մինչև օրս, մօտ երկու շաբաթվայ ընթացքում, մի միայն երեք բաժանորդ գտնվեց: Աւելորդ չէ այստեղ յիշատակել, որ այդ երեք բաժանորդներն էլ քահանաներ են: Ուրեմն աշխարհականները պատմութիւն չեն սիրում:

—

Այս մի շաբաթ է, որ վրացիք նորից արծարծեցին Ն. Բարաթաշվիլիի ոսկորների խնդիրը: Վրաց բանաստեղծութեան այդ տաղանդաւոր ներկայացուցիչը մեռել է 1845 թւին Գանձակ քաղաքում և այնտեղ էլ թաղվել մի ուղղափառ եկեղեցու գաւթում: Շատ անգամ հարց է ծագել հանգուցեալի մարմինը Վրաստան փոխադրելու, բայց միշտ անուշադիր է մնացել: Վերջապէս անցեալ տարի, երբ լուր տարածվեց թէ յիշեալ եկեղեցու բակը պէտք է կորվի ու փողոց դառնայ, վրաց հասարակութեան մէջ մի շարժում ընկաւ, 400 ռուբլի փող հաւաքվեց ու վճռվեց ազգի պարծանք համարվող գրողի ոսկորները Թիֆլիսի Մթածմինդա վանքը փոխադրել: Բայց անցաւ մի քանի ամիս և ամեն բան դարձեալ քնեց ու մոռացվեց:

Սրանից մի շաբաթ առաջ Գանձակում ծառայող մի վրացի լեղապատառ մի նամակ էր գրել «Իվերիային», որի մէջ նա գուժում էր վրաց աշխարհին, թէ ճիշդ մի ամսից յետոյ վերոյիշեալ եկեղեցու բակը պէտք է վերջնականապէս փողոցի վերածվի և նրա գերեզմանների ոսկորները բոլորը միասին մի փոսի մէջ լցվեն... Հէնց հետևեալ համարում վրաց լրագրի խմբագրութիւնը մի թունդ առաջնորդող դատապարտում էր ժամանակակից վրացիների ծայրահեղ անտարբերութիւնն ու բացականչում. «Հապա ինչն է խոչընդոտ լինում մեր այդ ամենևին սրտին մօտիկ և ընդհանուր գործին: Ուրիշ ոչինչ, բայց եթէ այն անիծած ու դժբաղդ անհոգութիւնը, որ վերջին ժամանակներս համարեա թէ համաճարակ ցաւ է դարձել մեր ազգի մէջ:» Բայց ահա անցնում է երկու օր և հանգուցեալ բանաստեղծի ազգականներից մէկը, ի մեծ զարմացում «Իվերիայի» ընթերցողների, յայտնում է այդ լրագրի էջերում, թէ վաղուց արդէն անհետացել են սիրելի բանաստեղծի գերեզմանի հետքերը...

Բանից դուրս է գալիս, որ արդէն տարիներ առաջ վերցրել են եկեղեցու բակում գտնված գերեզմանաքարերը ու նրանց տակի հողերը գետնի հետ հաւասարացրել: Մարդ զարմացած է մնում թէ ինչպէս, փոխանակ այդ տարրական տեղեկութիւնը ունենալու, մարդիկ աղմուկ են անում, փողեր ժողովում, առաջնորդող գրում և այլն և այլն...

—

Թիֆլիսի «Վրաց հրատարակչական ընկերութիւնը», որը մեծ եռանդով շարունակում է հարստացնել մայրենի գրականութիւնը նորանոր և ստուարածաւալ գրքերով, ձեռք է զարկել նաև մի գրական ժողովածուի հրատարակելուն: Վրացիք բացի ամենօրեայ «Իվերիայից», երկու ամիսը մի անգամ դուրս եկող մանկական «Ջէջիլի» (Արտ)

ծիք և միջոց են անում իրանց նպատակների համար։

Առ այժմ այսքան։

Գր. Չալխուշեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Հոկտեմբերի 15-ին

Անցեալ խօլէրայի ժամանակ քիչ գործ չէ արել և երիտասարդութիւնը,—ժողովրդի այդ ամենամտերիմ բարեկամը, նրա ցաւերի և տանջանքների կարեկիցը։ Թէ մեր և թէ ռուսաց պարբերական հրատարակութիւններում տպագրուած մի շարք թղթակցութիւնները Կովկասի զանազան անկիւններից ամենապերճախօս կերպով վկայում են նրա անձնուէր գործունէութիւնը։ Եւ յիրաւի, ուր երիտասարդութիւնը գործել է ձեռք ձեռքի տուած քաղաքային վարչութեան հետ, այնտեղ խօլէրան իր կործանիչ ուժը արտայայտել չէ կարողացել։ Իսկ մեր քաղաքում նա արաւ, ինչ կարող էր։ Մենք բագուեցիներս նրա դէմ չը պատերազմեցինք, այլ մոռանալով մեր սրբազան պարտականութիւնը, սեփական պատիւը, թողեցինք ճակատագրի կամքին այն քաղաքը, որը շատերիս համար հարազատ մայր է եղել, որի շնորհով այսօր միջնից շատերը գործարանատէր, նաւթահանքի տէր են դարձել, և փախանք ով ուր կարող էր։ Իսկ քաղաքային վարչութիւնը, գործող ձեռքերի բացակայութեան պատճառով, կարողացաւ միմիայն թուլացնել խօլէրայի էպիդէմիական բնաւորութիւնը։ Օգոստոս ամսի 20-ից, ինչպէս հաղորդում էին մեզ պաշտօնական տեղեկութիւնները, շարունակ մի ամսից մեզ մօտ խօլէրային դէպքեր չէին պատահում։ Շնորհով այդ հանգամանքի, բագուեցիները կարծելով, որ խօլէրան վերջացել է, ըսկսեցին վարել իրանց սովորական կեանքը նոյն անհոգութեամբ դէպի առողջապահական կանոնները։ Սակայն, ինչպէս երեւում է, խօլէրային բացիլները մեզ մօտ դեռ մեռած չեն, այլ կենդանի են և սպասում են յարմար րօպէի։ Երկու շաբաթ է ինչ մեր քաղաքում սկսել են կրկնվել խօլէրային հիւանդութեան և մինչև անգամ մահացու դէպքեր։ Չը նայելով սրան, մենք բագուեցիներս, որ կրել ենք խօլէրայի դժբախտութիւնները և գիտենք ինչ կործանարար հետեւանքներ ունի այդ սարսափելի ախտը, մեր կեանքը աւելի առողջապահական պայմանների մէջ դնելու համար դարձեալ զլանում ենք մի քանի րուբլիներ ծախսել, անտարբեր ենք դէպի հասարակական բարեկեցութիւնը, դէպի այն բազմաթիւ չքաւոր ընտանիքների վիճակը, որոնք պատրաստի կերակուր են խօլէրային բացիլների համար, վերջապէս դէպի մեր անձնական շահը։ Ասենք թէ աղքատը միջոց չունի, նա հազիւ կարողանում է իր օրեկան պարէնը աշխատել և իր պէտքերը միայն հոգալ, արդեօք մեր հարուստ տանտէրերը ևս չունեն միջոց, որ այդ աստիճան անտարբեր են հանդիսանում։

Ամենքիս յայտնի է, որ կեղտոտութիւնը այն հզօր պայմաններից մէկն է, որ նպաստում է տեսակ տեսակ տարափոխիկ հիւանդութիւնների տարածման։ Այդ հարցը, ըստ երևոյթին, չէ հետաքրքրում մեր հարուստ տանտէրերին, որովհետեւ առողջապահական օրէնքները չը կատարելու համար վերջին ժամանակներումս բազմաթիւ արձանագրութիւններ կան գրված։ Մեզ զարմացնում է մի հանգամանք. դրանք խոշոր վարձ են ստանում իրանց տներից, բայց զլանում են այդ տների բակերը մաքուր պահելու համար մի քանի րուբլիներ ծախսել։ Ի դէպ է ասել, որ մեր քաղաքի տների մեծամասնութիւնը զուրկ է ամենակարեւոր առողջապահական յարմարութիւններից։ Սենեակները փոքր են, առանց վենտիլյատօրների, բակերը նոյնպէս փոքր, իսկ շատ տներ այն էլ չունեն, կեղտաջրի անցքը լաւ չէ շինած, քաղաքի մի քանի թաղերում մինչև անգամ այդ անցքը ուղղակի հանած է փողոց և սարսափելի գարշահոտութիւն է տարածում։ Այդ կողմից տեսլի աչքի են ընկնում «Թազա-փիր», Շամախու ճանապարհ անուանած փողոցի արեւելեան կողմը, առհասարակ, ուր տիրապետում է թուրք տարրը։ Բերդի մասին աւելորդ ենք համարում յիշել, որովհետեւ այդ բոլորին յայտնի է։ Վերև յիշած հանգամանքները մեզ կատարեալ իրաւունք են տալիս ասել, թէ մեր տանտէրերը տներ շինելիս գլխաւորապէս աշխատում են, որ սենեակների թիւը շատ լինի, որպէս զի վարձ շատ ստանան, իսկ յարմարութիւնների մասին երբէք չեն մտածում։

Եթէ այդ աստիճան անմխիթար է մեր դրութիւնը, արդեօք ներելի է մեզ նստել ձեռքներս ծալած և սպասել, որ թշնամին կատարելապէս տիրէ մեզ։ Միթէ կարելի է ամեն ինչ վարչութեան վզին բեռնել։ Չէ որ վարչութեան անդամները մեզ նման մարդիկ են, նրանց ևս մատչելի են սիրոյ և ատելութեան զգացմունքները։ Մեր քաղաքը բաւական լայնատարած է, իսկ սանիտարների թիւը համեմատաբար աննշան։ Քաղաքը աղէտի ժամանակ մեծ ծախսեր է արել, ծախսել է նոյն իսկ մայր գումարից, այժմ սանիտարների թիւը աւելացնելու, ինչպէս պատմում են, միջոց չունի։ Եթէ այդպէս է, լաւ չէր լինի արդեօք, որ մեր երիտասարդներից կազմվէին մի առ ժամանակ մի քանի սանիտարական խմբեր և օգնութեան ձեռք կարկառէին մեր վարչութեան։ Մենք կարծում ենք, որ քաղաքային վարչութիւնը սիրով կընդունի այդ առաջարկութիւնը և հաստատելով խմբերի կազմելը, կը տայ նրանց գործելու ծրագիր։ Այդպիսով մենք կարծում ենք որ հեռացրած կը լինենք խօլէրայի տարածման գլխաւոր պատճառներից մէկը։

Ց. Մարգանեան

ՆԱՄԱԿ ԾԱՂԿԱՁՈՐԻՑ

Հոկտեմբերի 19-ին

Ծաղկաձորի բաժնի եկեղեցական գործերը տարիներից ի վեր մնում են անքարեկարգ դրութեան մէջ. բազմաթիւ գիւղերի եկեղեցական նիւթական մասը տարիներով կամ նոյն իսկ տարով մնում է առանց հաշւետուութեան և դա կախված է այս և այն երեցփոխանի քմահաճութիւնից... Շատ գիւղերի եկեղեցապատկան փողերի հաշիւները, մուրհակները կանօնաւոր կերպով՝ ամեն տարի կամ իւրաքանչիւր եռամեակում չեն նորոգվում, չեն շահեցնվում յօգուտ նոյն եկեղեցիների և դրամները փոխանակ հասարակութեան օգտին ծառայելու՝ անշահ և անօգուտ՝ գիւղական զանազան անձինքների գրպաններին են պարարտացնում... Ո՞վ է այդ մասին հոգ տանողը։ Գիտենք երեք տարին մի անգամ ընտրվում է եկեղեցական մի նոր երեցփոխան և ահա նախկին երեցփոխանը, առանց կանօնաւոր կօնտրօլի, իսկոյն յանձնում է իր այդ նոր պաշտօնակցին իր մօտ գտնըված եկեղեցապատկան դրամների «բարաթները» (մուրհակներ) մի քանի «չահի» կանխիկ փողի հետ միասին և այդպիսով ազատվում է իր եռամեայ գործավարութիւնից, հետեւապէս և ամբողջ հաշւետուութիւնից... Ով է հետաքրքրվում այդպիսի նորընտիրներից՝ թէ տարիներից առաջ այս ինչ եկեղեցին ինչ է ունեցել, իսկ այժմ ինչ ունի... բաւական է, որ գիւղական-եկեղեցական որ և է երեցփոխանի հետ մօտ յարաբերութեան մէջ գտնվէին գիւղի աւաջնակարգ մի քանի մարդիկ, այնուհետև ոչ ոք յանդգնութիւն չի ունենայ օրինաւոր հաշիւ պահանջել նոյն երեցփոխանից... Հէնց այդ է պատճառը, որ Ծաղկաձորի շրջանի շատ գիւղերի եկեղեցապատկան փողերը ծառայում են գիւղական այլ և այլ մասնաւոր մարդկանց օգտին... Եւ իրօք այդպէս է. հայ ժողովուրդը, գիւղական ամբոխը կանօնաւոր հաշւետուութեան մասին գաղափար չունի։ Գիւղում կան մի քանի աղեցիկ և ամենքիս յայտնի մարդիկ,—և դրանք գիւղատէրերն են։ Հասարակ ժողովուրդը ոչինչ վստահութիւն չունի խառնվելու այդ նոյն գիւղատէրերի գործերին...

Շատ եկեղեցիներ այդ շրջանում հազարներով փող ունեն. մենք չենք ցանկանում իմանալ թէ այդ փողերը վերջնականապէս ինչ նպատակի են ծառայելու։ Այլ մենք կամենում ենք ասել, որ եկեղեցական այդ դրամները, իբրև գիւղական—հասարակութեան սեփականութիւն, փոխանակ մասնաւոր մարդկանց գրպաններին ծառայելու, կարող են մի մի դպրոց պահել, կարող են մի մի մի եկեղեցական-ծխական ուսումնարան հիմնել, որովհետև Ծաղկաձորի ամբողջ գաւառում գոյութիւն չունի մի հատիկ եկեղեցական-ծխական հայոց ուսումնարան անգամ...

Դպրոցական հարցի մասին խօսելը թողնելով մի աւելի բարեպատեհ ժամանակի, մենք առ այժմ կը բաւականանանք ասել, որ այժմ ուսումնկրթութեան աւելի պահանջ է զգացվում ժողովրդի ամեն խաւերում, քան թէ սրանից տարիներ առաջ և այդ պատճառով ցանկալի է, որ դըպրոցասէր մարդիկ ձեռնամուխ լինէին գործին։ Լաւ է ուշ, քան երբէք։

Ես ներկայ յօդուածիս նիւթը վերցնում եմ յատկապէս Ծաղկաձորի մասի նորընտիր բարեկարգիչ բարեշնորհ Կիւրեղ վարդապետ Կիւրեղեանի պատմածից, որը նորերս շրջագայելով այդ շրջանի գիւղերում և հետաքրքրվելով դպրոցական և եկեղեցական գործերով՝ նոյն դրութեան մէջ գտաւ շատ եկեղեցիների տնտեսական դրութիւնը. վարդապետը ամեն ջանք գործ է դնում կարգի բերել բոլոր գիւղերի եկեղեցական հաշւեմատեանները, դրամների մուրհակները և զանազան ելեմտական հաշիւները, այլ և ոչինչ աշխատանք չէ խնայում դպրոցական գործը առաջնակարգ հարցերից մէկը դարձնելու։

Հայր Կիւրեղեանի խօսքերից երեւում է, որ Ծաղկաձորի քանի մի գիւղերի ժողովուրդը համաձայնութիւն է յայտնել եկեղեցական-ծխական դպրոցներ հիմնելու իրանց գիւղերում և ցանկացել է հայր Կիւրեղեանի բարերար աջակցութիւնը։ Ցանկանք և մենք աջողութիւն։

Ցիրաւի, մեր գիւղական ամբոխը ոչխարային բնութիւն ունի. երբ մի որ և է գիւղի ժողովուրդ վստահութեամբ առաջ գնաց որ և է ասպարէզում, իսկոյն հարեւան գիւղերի բնակիչները ևս կընթանան նոյն շաւղով պարբերաբար, միայն թէ անձնուիրաբար գործի գլուխ անցնող լինի։ Այդ նկատմամբ՝ հրաւիրում ենք դպրոցական գործով հետաքրքրվողների աջակցութիւնը ուսումնարանական հարցի վերաբերմամբ։ Մանաւանդ հրաւիրում ենք Ծաղկաձորի բաժնի պրիստավի՝ պ. Բ. Հասան-Ջալալեանի լուրջ ուշադրութիւնը և մասնակցութիւնը նոյն գործին, որի խօսքը բարերար ազդեցութիւն կարող է ունենալ իր ստորադրեալ գիւղական ժողովրդի վրա։

Գործին գլուխ անցած մարդիկ թող բեղմնաւորեն իրանց գործունէութիւնը, թող ցոյց տան իրանց նպատակի վեհութիւնը,—այն ժամանակ ամբոխը՝ տեսնելով գործի բարերար հետեւանքը, անշուշտ կը գոչէ՝ «կեցցեն դպրոցասէր մարդիկ, կեցցեն ուսում-կրթութիւն տարածողները»...

Գ. Սինանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՓՈԹԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղի Թիւրքաց փոխ-հիւպատոսը վերցրել է մշակների իւրաքանչիւր ա ր տ է լ ի ց 13-ական րուբլի, որպէս նպաստ Կ. Պօլսի աղքատներին։

—

ՌՕՍՏՕՎ քաղաքից մեզ գրում են. «Հաստատ աղբիւրներից իմացանք, որ Նոր-Նախիջեւանի բանկի դիրեկտօր, պ. Պօղոս Սալտիկեանի նախաձեռ-

---

հրատարակութիւնից և կրօնական վրացերէն—ռուսերէն «Մծղեմսի» (Հովիւ) ամսագրից ուրիշ պարբերական հրատարակութիւն չունեն։ Մեծ կարիք էր զգացվում մի հաստ գրականական ամսագրի և այդ պակասը լրացնելու համար վերոյիշեալ համակրելի ընկերութիւնը երկու տարուց ի վեր աշխատում էր մի կանօնաւոր ամսագիր հրատարակելու։ Բայց հանդիպելով զանազան դժուարութիւնների, այժմ նա վճռել է ոչ-պարբերաբար մի գրականական—գիտնական ժողովածու (Կրեբուլի) հրատարակելու։ Ժողովածուի խմբագրելը յանձն է առնում նոյն ընկերութեան «խմբագրական ժողովը», իսկ նրան նիւթ մատակարարողները, ա ռ ա ն ց բ ա ց ա ռ ու թ ե ա ն, կը ստանան մի որոշ դրամական վարձատրութիւն։ Այդ մասին ընկերութիւնը, հրաւէր կարդալով վրացի գրողներին, ի միջի այլոց ասում է. «Այն յօդուածների, վէպերի և գիտնական գրուածների համար, որոնք ընդունելութիւն կը գտնեն, հեղինակները կը ստանան ամենաքիչը 18 րուբլի տպագրական թերթին (32 երես, 27 տող, 5✕8 կվադրատ)։ Իսկ ոտանաւորներն ու պօէմաները կը տպագրվեն առանձին պայմաններով։»

«Կրեբուլին» կունենայ ամենաքիչը 320 երես, այսինքն տասը տպագրական թերթ։

Նոյն ընկերութիւնը, Ի. Ճավճավաձէի և Ա. Ղազբէկի հատորաւոր գրուածները տպագրելուց յետոյ, այժմ սկսել է Ա. Ծերեթելու հեղինակութիւնների շարքը, որ պէտք է ամփոփվի տասը միջակ հատորների մէջ։ Պայմանագրի զօրութեամբ պ. Ծերեթելի զրկվում է ապագայում իր նոր հեղինակութիւնները առանձին գրքերով տպելու իրաւունքից, այլ կարող է միայն յանձնել նրանց պարբերական հրատարակութիւններին։

Մեր ընթերցողները քիչ քիչ կը ծանօթանան բոլոր վրաց գրողների գրականական գործունէութեան հետ։

Այս օրերս լոյս տեսաւ Թիֆլիսում մի ընդարձակ, մօտ 800 երեսից բաղկացած, վրացերէն գիրք։ Այդ «Պատրաստ ճառեր» (Մզա-մէտղվելեբա) կոչվող գիրքը հեղինակութիւն է Վրաստանի 18-դ դարու Անտօն Ա. կաթողիկոսի և ամբողջապէս նուիրված է զանազան կրօնական բացատրութիւններին ու վէճերին։ Կաթողիկոսը բաւական տեղ է տուել նաև կաթօլիկ և հայ-լուսաւորչական կրօններին, որոնց «սխալներն ու պակասութիւնները», կրկնում է մի քանի անգամ «իմերեան», նա «փաստերով է ցոյց տալիս»։ Պէտք է ասած, որ վրաց կրօնական հին գրքերը առհասարակ նպաստաւոր կարծիք չեն տալիս մեր կրօնի մասին և նրանք արժանի են մի բարեխիղճ քննադատութեան։

«Պատրաստ ճառերը» տպագրել է իր հաշւով Գօրու վիճակի, իր ժողովրդից և բոլոր վրացիներից շատ սիրված, յայտնի Ալէքսանդր եպիսկոպոսը։

—

Վրաց «Հրատարակչական ընկերութիւնը» գըտել է մի շատ կարեւոր ձեռագիր։ Ցայտնի է, որ վրաց գրականութեան թագ ու պսակ է համարվում Շօթա Ռուսթավելու Վ ե փ խ վ ի ս տ ղ ա օ ս ա ն ի (Վագրի մորթով մարդը) անունով գիրքը։ Բայց այդ գեղեցիկ պօէման, գրված լինելով 12-դ դարում, պարունակում է իր մէջ այնպիսի մեծ քանակութեամբ դժուարիմաց բառեր ու խրթնաբանութիւններ, որ մի տանջանք է պատճառում ոչ միայն հասարակ, այլ նոյն իսկ հմուտ-լեզուագէտ ընթերցողներին։ Ուրեմն դա այն գրքերից է, որոնք անհրաժեշտ պէտք ունեն ուսումնական կօմմէնտարիաների (մեկնութիւնների)։ Մինչև օրս «Վագրի մորթով մարդը» չէր գտել իր արժանաւոր կօմմէնտատօրին, բայց ահա վերջին ժամանակներս սաուգվեց, որ «վրացերէն-ռուսերէն ընդարձակ բառարանի» հեղինակ և Պետերբուրգի համալսարանի վրաց լեզուի ամբիօնի հանգուցեալ պրոֆէսօր Չուբինովի ձեռագիրների մէջ գտնվեց այդ, վաղուց սպասված, մեկնիչը։

«Բանից դուրս է գալիս—ասում էր մեզ այս օրերս վրաց հրատարակչ. ընկ. սիւներից մէկը,— բանից դուրս է գալիս, որ պատուելի Չուբինօվ ամբողջ կէս դար պահել է իր մօտ այդ թանգագին, ազգի ժառանգութիւն համարվող մատեանը և նրանից, առանց ոչոքի բան իմաց տալու, օգտվել է իր բառարանի համար»...

Շօթա Ռուսթավելու գրքի այդ մեկնութիւնները գրել է այս դարու սկզբներում վախճանված վրաց Թէյմուրազ արքայորդին, որը յայտնի է նաև իր ուրիշ կարեւոր աշխատասիրութիւններով։ Վրացիք վաղուց ի վեր գիտէին ուսումնական արքայորդու այդ թանգագին հետազօտութեան մասին, բայց նրանք անդառնալի կերպով կորած էին համարում նրան։ Կորած էր և գտնվեց...

Մի քանի ամսից յետոյ նա լոյս կը տեսնէ Հրատարակչական ընկերութեան ծախսով։ Սպասում ենք անհամբեր։

—

Վրացի մահմետականների մասին մեր յօդուածը գրելուց յետոյ մենք հետաքրքրվեցանք իմանալու թէ չէ՞ եղել արդեօք ժամանակով վրաց կամ ռուսաց գրականութեան մէջ որ և է լուրջ աշխատասիրութիւն այդ կրօնափոխ ժողովրդի նիստ ու կացի և նրա բնակած երկրի մասին։ Հարց ու փորձ արեցինք և ձեռք բերեցինք ուշադրութեան արժանի հետեւեալ նիւթերը.

1) «Իվերիա» լրագիր 1877 թ.։ Մի շարք յօդուածներ, սկսած ռուս-տաճկական պատերազմի յայտնվելու օրից։

2) Археологическое путешествіе по Гуріи и Аджаріи. Дим. Бакрадзе. С. П. 1878. մօտ 500 երես։ Ճանապարհորդութիւնը կատարված է Պետերբուրգի գիտութիւնների ճեմարանի (Академія наукъ) յանձնարարութեամբ 1873-ին։

3) Записки Кавк. Одт. И. Р. Геогр. Общества за 1876 г. Три мѣсяца въ Турецкой Грузіи У. Н. Казбека. Մօտ 140 երեսից բաղկացած. Ճանապարհորդութիւնը կատարված է 1874-ին։

Կաշխատենք ուսումնասիրել։

Տ. Փիրումեանց

նութեամբ և տեղային երիտասարդ ոյժերի աջակցութեամբ՝ շուտով հիմնվելու է մի հայերէն շաբաթաթերթ՝ որը կարողանար կազմել բարոյապէս միաւորող օղակ՝ Կովկասի, Ռուսաստանի, Թիւրքիայի և Պարսկաստանի հայերի մէջ: Առայժմ որոշված չէ թէ ապագայ շաբաթագրի հրատարակութեան տեղը Րօստով քաղաքը կը լինի, թէ Նոր-Նախիջևան: Մաղթում ենք աջողութիւն»:

—

«Տարազ» շաբաթագրի մէջ կարդում ենք, թէ մեխանիկ Գիւմբեան և պ.պ. Շտուրման ու Սօկօլօվսկի այս օրերս ուղևորվեցան դէպի Սևանի ծովակը՝ հետազօտելու համար այդ ծովակը նրա ջրերի վրա մի շոգեվար կ ա տ է ր (պտրանքատար շոգենաւ) բանեցնելու նպատակով: Պարոններից մէկը վեց, իսկ երկրորդը ութ տարի է, որ ծառայում են ծովի վրա և եղած են այլ և այլ երկիրներում, Անգլիայից սկսած, մինչև Նապօլիա:

—

«Տարազի» և «Աղբիւրի» խմբագիր, պ. Տիգրան Նազարեանց իր հրատարակած շաբաթագրի վերջին 41-րդ համարի առաջնորդողը վերջացնում է հետևեալ տողերով. «Խոչընդոտները, դժբաղդութիւններն անթիւ էին, սակայն դրանք մեր եռանդը չէին սառեցնում, մանաւանդ որ ամեն կողմից միշտ համակրական ցոյցերի ենք հանդիպել մեր վերաբերմամբ: Սակայն տասներկու տարվայ անընդհատ գիշեր-ցերեկ աշխատութիւնից մենք յոգնել ենք և մի առ ժամանակ ղեկավարութիւն ունենալով հեռանալ արտասահման, հրաւիրել ենք իբրև խմբագրութեանս մշտական աշխատակիցներ՝ «Աղբիւրի» սկզբնական հիմնադիրներից և աջակիցներից ամենագոյնին, պ. Գաբրիէլ Միրզօյեանցին և «Տարազի» աշխատակից, Վարշավայի համալսարանի կանդիդատ, պատմագէտ պ. Ստեփան Լիսիցեանցին:»

—

«Annales de l'Institut Pasteur» յայտնի գիտնական ամսագրի վերջին համարում զետեղված է Պարիզում ուսանող երիտասարդ քիմիկոս-գինեգործ Հ. Խուդաբաշեանի մի կարևոր յօդուած այս վերնագրով: «Մրջնաթթուտը (муравьиная кислота, ac. formique) խաղողի և գինու մէջ:» Պ. Խուդաբաշեան դեռ չէ աւարտել իր հետազօտութիւնները, սակայն հրատարակած գրուածներից արդէն կարելի է հետևցնել, որ թարմ խաղողի գինու մէջ մրջնաթթուտը շատ սակաւ է գտնվում (յաճախ բոլորովին չը կայ), այն ինչ նրանից մեծ քանակութիւն կարելի է գտնել չորացրած խաղողի քաղցուի (չիրայի) մէջ: Այնպէս որ (եթէ յօդուածագրի յետագայ փորձերը պնդեն նրա կարծիքը) յիշած թթուտի քանակութիւնը ցոյց կը տայ, թէ ոչ արդեօք գինուն խաղողի չիրայ խառնված է, թէ ոչ, և գուցէ, թէ ինչ քանակութեամբ է խառնված: Այսպիսով մի հեշտ միջոց է տրվում գինու այդ տեսակ կեղծումները ակներև անելու: Երիտասարդ քիմիկոսը երևանցի է, և մի քանի տարի է, ինչ պարապում է Պաստեօրի ինստիտուտում, Դիւկլօի լաբօրատօրիայի մէջ:

—

Ղուբայից Գրիգոր Եարալեանցի ձեռքով ստացանք յօգուտ Պատկանեանի ընտանիքի 34 րուբլի, որ նուիրել են Ղուբայի հայ հասարակութեան մի քանի ներկայացուցիչներ: Նախկին 1678 ր. 20 կ. գումարի հետ ունենք այժմ 1712 րուբլի, 20 կոպէկ:

—

Ստացանք «Ֆէրօ» քրդական լեգէնդա, Յակ. Ղազարեանի: Այդ բրօշիւրը, որը 44 երեսից է բաղկացած, արժէ 15 կոպէկ: Տպված է Ներկայ թւին, Թիֆլիսում, «Արօր» տպարանում: Բրօշիւրին կցած են մի երկու փոքրիկ պատկերներ:

—

Կիրակի, 25-ին հոկտեմբերի, ԹԻՖԼԻՍԻ Ալեքսանդրեան այգիում կայացաւ ժողովրդական զբօսանք, վիճակախաղով, յօգուտ Կովկասեան ռուսաց Բարեգործական ընկերութեան:

—

ՕԴԷՍԱՅԻՑ հոկտեմբերի 19-ից մեզ գրում են. «Ամբողջ ամառվայ երաշտ եղանակից յետոյ, այս ամսից սկսեց առատ և որոտալից անձրև տեղալ: Բնութիւնը նորից կարծես կենդանացաւ: Յոյս կայ որ աշնանացանքը աջող կը լինի: Նմանապէս յոյս ունէինք, որ մեր քաղաքում եղած խօլէրայի վերջին նշոյլն էլ կանհետանայ այդ առատ անձրևներից յետոյ: Սակայն այդ յոյսը չիրականացաւ. ընդհակառակն, չը նայելով որ անձրևային եղանակին յաջորդեցին աւելի ցուրտ օրեր, բայց խօլէրան դարձեալ շարունակեց իր առաջվայ ընթացքը: Պաշտօնական տեղեկութիւններին համեմատ ամսիս 15-ին հիւանդացել են 4 հոգի, առողջացել են 2 հոգի և մնում են քաղաքում դարձեալ 12 հիւանդներ:»

—

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացվեց Կ. Պօլսում այս օրերս լոյս տեսած մի գիրք. «Հովուական Աստուածաբանութիւն» վերնագրով, աշխատութիւն Մելքիսեդէկ եպիսկոպոս Մուրադեանի: Աշխատասիրողը իր գիրքը նուիրել է Ներսէս Աշտարակեցի կաթողիկոսի յիշատակին: Գիրքը գրված է գլխաւորապէս եկեղեցական դասակարգի համար, կարող է գործածելի լինել և իբրև դասագիրք հոգևոր դպրոցների բարձր դասարաններում, և խօսում է հոգևորական կոչման նշանակութեան, եկեղեցականի պարտաւորութիւնների, կենցաղավարութեան, ընտանեկան կեանքի, գործունէութեան և արտաքին յարաբերութիւնների մասին: Ինչպէս երևում է առաջաբանից, այդ գիրքը կազմված է մօտաւորապէս այն ծրագրով, ինչ ծրագրով որ դասախօսում էր Մուրադեան եպիսկոպոսը Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց դպրոցում, այնտեղ ուսուցիչ եղած ժամանակ:

—

Լրագիրները հաղորդում են, որ ծխախոտի, նաւթի, լուցկու և սպիրտի վրա եղած հարկը աւելացնելու խնդիրը սկզբունքով վճռված է համարվում:

—

Թիֆլիսի երկրորդ գիմնազիայի դիրեկտօրը կարգադրել է, որ աշակերտները պէտք է անպատճառ ածիլեն իրանց մօրուքը և բեխերը: Այդ կարգադրութիւնը արդէն գործադրվում է:

—

Համաձայն տպագրական գլխաւոր վարչութեան կարգադրութեան, յայտարարվում է, որ գրքերի և բրօշիւրների վրա ց ե ն զ ո ւ ր ա կ ա ն թ ո յ լ տ ո ւ թ ի ւ ն ը պէտք է տպագրվի առաջին թերթի երկրորդ երեսի վրա: Այդ երեսի վրա ուրիշ որ և է բան չը պէտք է տպագրվի՝ բացի ցենզուրական թոյլտուութիւնից:

—

Ռուսաց դրամատիկական խումբը, հոկտեմբերի 27-ին Թիֆլիսի արքունական թատրօնում խաղաց «Կրեչինսկու հարսանիք» ծանօթ պիէսան: Այդ երեկոյ տիկին Սարեպէտովա չէր մասնակցում և այդ պատճառով թատրօնում հազիւ քսան մարդ կար:

—

Հետևեալ տխուր լուրն են հաղորդում մեզ ԶԱՔԱԹԱԼԻՑ. «Ամսիս 23-ին տեղիս անտառապետ Խանդամիրեան գնալով իր ընկեր ինժեների մօտ, որն այդ օրը եկած է լինում Թիֆլիսից, և տեսնելով նրա մօտ նոր սիստէմի մի րէվօլվէր, խնդրում է ցոյց տալ նրա գործածութիւնը: Ընկերը կարծելով թէ դատարկ է, սկսում է խփել, բայց յանկարծ միջին մնացած փամփուշտը տրաքվելով, գնդակը կպչում է Խանդամիրեանցի ուղիղ ճակատին և մնում է մէջը: Բժիշկների գործ դրած միջոցները հանել այնտեղից գնդակը ապարդիւն անցան և միանգամայն վտանգաւոր են գտնում ձեռք տալ: Երիտասարդը նոր է ամուսնացած և մօր միակ տղան է»:

—

Կ. Պօլսի «Հայրենիք» լրագիրը հանգանակութիւն է բացել յօգուտ երգիծաբան Պարոնեանի ընտանիքի, և ինչպէս երևում է, այնտեղի հասարակութիւնը սիրով է վերաբերվում դէպի այդ գործը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Մուշից հաղորդում են հետևեալը արտասահմանի հայ լրագիրներին. «Մշոյ Թիւրքերէն խալի կոչուած գաւիւէի Ապտիւրահման աղան որ քաղաքապետ է միանգամայն, այս վերջերս Մշոյ հայ որմնադիրները ձրի աշխատեցնելով իրեն ամարանոց կը շինէ, ինչպէս որ իրեն ուրիշ ամեն մի պէտքին համար հայ արհեստաւորները կը բանեցնէ նոյնպէս ձրի: Այդ ամարային պալատի մարմարէ ընդարձակ աւազանին համար անդադար հոսող ջուր պէտք լինելով, Ապտիւրահման աղան կորոշէ որ Մշոյ Ձորի Թաղի հայոց աղբիւրը իր այգին տարուի. ուստի Ալի Ջրնան և Տէրկէվանք գիւղի հայ գիւղացիները իրենց գութանները բանի կը բերուին ջրի ճամբան շինելու: Աղայի աւազանն ալ կը սկսի ջուր ունենալ. իսկ ամբողջ մի Թաղի հայերն իրենց ամենակենսական պիտոյքէն կը զրկուին: Այժմու նորընտիր կառավարիչ փաշային եկած օրը նոյն թաղեցիները, այր և կին, ծեր և տղայ, ընդառաջ ելան և աղերսագիր տուին այդ ջուրի խնդրին համար. աղերսագիրը դատարանին յանձնուեցաւ որ հետևեալ վճիռը տուաւ. Ամառուան չորս ամիսներն (ջրի ամենաամեն պէտքի ատեն) աղբիւրը Ապտիւրահման աղայի այգին երթայ. իսկ տարուան մնացած ութ ամիսը Ջորի Թաղի մէջ մնայ. (արդէն այդ ամիսներ աղան ամարանոցէն վար կիջնէ):»

Վանից գրում են. «Նահանգիս կուսակալը որ գաւառական պտոյտների ելած էր, քանի մ'օր առաջ անճապարանօք քաղաքս վերադարձաւ որի պատճառը բոլորովին որոշ չէ. ըստ ոմանց, պարսկական սահմանագլխին վրա թրքական Քիւրդերի և պարսիկ հպատակ Քիւրդերի իրար հետ ընդհարումն է: Այդ կռիւների մէջ երկու կողմէն բաւական Քիւրդեր սպանված են. Թրքական սահմանի Մուկուրի և Թակուրի կոչված քիւրդերն են որ պարսիկ Արօսանցի կոչված քաջ և կորովի Քիւրդերին հետ զարնված են: Կուսակալը վերադարձէն ետք կառավարական պաշտօնեաները քանիցս իր տուն կանչելով գաղտնի խորհրդակցութիւններ արած է. կըսուի թէ այդ խորհրդակցութիւնների առիթ տուած են Ներքին գործերի նախարարութենէն, Պաշգալէէն և Արճէշէն զարնված հեռագիրները որոնք իբր թէ կը հրաւիրեն Վանի կառավարութիւնն որ գգուշական միջոցներ ձեռք առնէ»:

«Վրէժխնդրական երեք փորձեր տեղի ունեցած են այս վերջին երկու շաբաթի մէջ Վանում: Կառավարութեան հայ պաշտօնեաներէ Թէրզիպաշեանի և Տէր Պօղոսեանի, նոյնպէս ալ Թիւրք փօլիս Ապասի վրայ եղան փորձերը. Թէրզիպաշեանը թիկունքէն զարնված է հրացանով, գնդակը չեն կրցած հանել տակաւին. վէրքը վտանգաւոր պիտի լինի, եթէ գնդակը դուրս չելնէ. միւս երկու փորձերը անյաջող ելած են: Զարնողը բռնված չէ. անոր փոխարէն 4—5 հոգի կասկածելիներ ձերբակալված են:»

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

—

Եւրօպական ամբողջ մամուլը զբաղված է այժմ գերմանական զինուորական նոր օրինագծով: Այդ նոր օրինագծի նպատակն է մեծացնել կրկին գերմանական զօրքի թիւը և կերպարանափոխել գերմանական զօրքի կազմակերպութիւնը: Սակայն որոշված էր գաղտնի պահել այդ օրինագծի բովանդակութիւնը գերմանական ժողովրդից և մամուլից և այդ գաղտնիքը լուծել միայն այն ժամանակ, երբ այդ օրինագիծը առաջարկված կը լինէր րէյխստագի քննութեանը:

Սակայն հանգամանքների բերմունքով, ի մեծ ցաւ Վիլհէլմ կայսրի և կոմս Կապրիվիի, այդ օրինագիծը օր առաջ տպվեց «Köln Zeitung» լրագրի սիւնակներում, որով խախտվեց պետական այդ նշանաւոր գաղտնիքը և օրինագիծը հասարակական կարծիքի դատաստանին ենթարկվեց: Չը նայելով կառավարութեան ջանքերին՝ իմանալ թէ ինչպէս է այդ օրինագիծը «Köln. Zeitung» լրագրի ձեռքն ընկել, մինչև այժմ ապարդիւն են մնացել այդ ջանքերը: Գերմանական կառավարութեանը այժմ ուրիշ բան չէ մնում անել, եթէ ոչ ամեն ջանք և միջոցներ գործ դնել՝ ընդունել տալու րէյխստագին այդ օրինագիծը: Սակայն Վիլհէլմ կայսրի այդ մտադրութեանը, ոպէս ասում են, արգելք է դառնալու կենտրօնի կաթօլիկ զօրեղ կուսակցութիւնը, որը դէմ է այդ օրինագծին: Եւ կենտրօնի կուսակցութեան դիմադրութիւնը զինուորական օրինագծին՝ վերագրում են Լեոն XIII պապին, որը, ոպէս հաղորդում են լրագիրներին, արգելել է վերոյիշեալ կուսակցութեան՝ ձայն տալ յօգուտ զինուորական օրինագծի:

Եւրօպայի խաղաղութեան և բարեկեցութեան տեսակէտից, ի հարկէ, ցանկալի է, որ մերժվի րէյխստագից այդ օրինագիծը, որը նորանոր հարկերի է ենթարկում գերմանական ժողովուրդը և նրան վերջին չքաւորութեանն է հասցնում. բայց դրանից, եւրօպական միւս պետութիւններն էլ, օրինագիծն ընդունվելու դէպքում, ստիպված կը լինեն հետևել Գերմանիայի օրինակին և իրանք էլ, իրանց կողմից, մեծացնելով իրանց զօրքերի թիւը, կը հասցնեն իրանց ժողովուրդները վերջին չքաւորութեան:

ԿՐԵՏԷԻ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

—

Կ. Պօլսից, հոկտեմբերի 21-ից, հետևեալն են հեռագրում արտասահմանի լրագիրներին. «Մանաթըրի յոյն բարձրագոյն վարժարանի (լիսէ) տնօրէնը ձերբակալվեց և իր տունը խուզարկվելով՝ բոլոր թուղթերը ղրկուեցին Կ. Պօլիս՝ Եըլտըզի Պալատը: Յոյն վարժարանի տնօրէնը ամբաստանվել է, թէ Կրետական շարժման օգնելու համար՝ յեղափոխական ջանքերի մասնակից է գտնվել»:

ԱՍՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ինչպէս հաղորդում են արտասահմանեան հայոց լրագիրները, Գաղատիոյ (Էնկիւրիւ) կուսակալը հեռագրել է Բ. Դրանը հետևեալը. «Սեբաստիայի Օսմանճըղ և Կիւմիւշ Հաճի գիւղերին միջև սուրհանդակը կողոպտել ուզող և սուրհանդակին ուղեկցող ոստիկաններէ մէն սպաննող աւազակախմբէն մէկը ձերբակալված է: Ձերբակալվածը չերքեզի հագուստ կը կրէր, բայց այժմ հաստատված է թէ Հաճիքէօյի բնակիչներէն է, Եօրտամեան Գասպար անուն մի հայ, և սա ինքն է որ սպաններ է ոստիկան զինուորը: Կուսակալը կը յարէ նաև թէ Եօրտամեանի ընկերները ձերբակալելու համար խուզարկութիւններ կը լինին»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Բերլինից լրագիրներին հեռագրում են, որ կոմս Կապրիվի բանակցութիւններ է սկսել կենտրօնի կուսակցութեան հետ եզուիթներին վերաբերեալ օրէնքը վերացնելու մասին:

—Միլանից հեռագրում են, որ այնտեղ վախճանվել է Լօրիա անունով մի անձն, որը ահագին կարողութեան տէր էր: Նա կտակել է 30 միլիօն ֆրանկ միջազգային ֆօնդ հիմնելու համար յօգուտ այն անձանց, որոնք պաշտօն և գործ չունեն:

—Լրագիրները հաղորդում են որ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների նախագահի ամուսինը, տիկին Հարրիսըն ծանր հիւանդ է:

—Բօլգարական Սօբրանիէի նստաշրջանը բացված է հոկտեմբերի 15-ին (27-ին): Գահական ճառը հաստատում է Ֆէրդինանդ իշխանի Եւրօպայում արած իր ճանապարհորդութեան միջոցին գտած սիրալիր ընդունելութիւնը, ինչպէս նաև Ստամբուլօվին՝ Թիւրքաց Սուլթանից շնորհված բարեհաճ ընդունելութիւնը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չինաստանից ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ այնտեղ մեծ հեղեղներ են սկսվել, Դեղին գետի յորդանալու պատճառով: Տասն և երկու քաղաքներ հեղեղված են, բայց նրանց բնակիչները ժամանակ են ունեցել փախչել: Անգլիական լրագիրների խօսքերով, Դեղին գետը հեղեղել է 225 կիլօմէտր երկարութիւն և 45 կիլօմէտր լայնութիւն ունեցող տարածութիւն: Հեղեղին զոհ են գնացել մօտ 50,000 հոգի: Աւերմունքը այնքան մեծ է, որ մօտ մէկ միլիօն մարդիկ սովից կը մեռնեն, եթէ կառավարութիւնը օգնութեան ձեռք չը մեկնի նրանց մինչև գարունը:

*
**

Կօլումբոսի յիշատակին եղած տօնախմբութիւնները Նիւ-Եօրկում շատ փառաւոր կերպարանք ունէին: Բացի եկեղեցական և երաժշտական հանդէսներից, մնացած բոլոր տօնախմբութիւնները բացօթեայ էին կատարվում: Անցեալ երկուշաբթի կայացաւ դպրոցական մանուկների, թւով 30,000, հանդիսաւոր ընթացքը, իրանց ուսուցիչների ուղեկցութեամբ: Հանդիսատեսներին պաշտօնապէս հաշւում էին 500,000, բայց իսկապէս հոկտեմբերի 12-ին երկաթուղիներով եկել էին մօտ 1,000,000 հոգի:

*
**

«Одесскій Вѣстникъ» լրագրում նկարագրված է հետևեալ դէպքը. Օդէսայի դրամատէր Ի. Վալդման արտասահման ուղևորվելու համար Կիևվից Վարշավա գնալիս իր ձեռքի քսակում ունեցել է 7000 րուբլու տոկոսաբեր թղթեր և 8000 ոսկի ֆրանկներ: Նա գնում էր երկաթուղու առաջին կարգի կուպէով, ուր գտնվում էին երկու շքեղազարդ ջահել տիկնայք ևս: Օդէսայի վաճառականը ծանօթանում է իր հրապուրիչ ուղեկցուհիների հետ. ժամանակը անզգալի կերպով թռչում էր: Շուտով կայարաններից մէկում համեմատաբար աւելի հասակաւոր տիկինը հեռանալիս մնաս բարով ասելով՝ խնդրում է Վալդմանին իր կըրտսեր քրոջ վրա առանձին հոգատարութիւն ունենալ: Մնացող տիկինն իր ճանապարհը շարունակում է դէպի Վարշավա. դեռ տեղ չը հասած կուպէում հիւրասիրում է վաճառականին մի ինչ

որ գինով, որի ազդեցութիւնից վաղման թմրութիւն զգալով՝ կէս ժամ չանցած խոր քնի մէջ է ընկնում. դրամատէրը բաւական ուշ գիշերը զարթնելով՝ տեսնում է, որ իր գեղեցիկ ընկերուհին չը կայ, տիկնոջ հետ միասին իր ձեռքի քսակից անյայտացել էին գրեթէ բոլոր ոսկիներն և տակոսաբեր թղթերի մի մասը: Կողոպտված վաճառականը աղմուկ է բարձրացնում: Գնացքի պահապանն ու գինուորները վրա են վազում. սակայն իզուր, քանի որ ջահել տիկինը 2 ժամ առաջ էր իջել գնացքից: Չը նայած ձեռք առնուած միջոցներին, այնու ամենայնիւ դեռ չեն գտել աւազակ տիկնոջը:

* * *

Լիւկսեմբուրգի մէջ նոր բացված առեւտրական դպրոցի վերատեսուչը խիստ նախապաշարված լինելով 13 թւի դէմ, հրամայել էր դասամների դռների վրա համարներ դնելու ժամանակ՝ № 12 դասամից յետոյ դնել հետեւեալ դասատան դրան վրա ոչ թէ № 13, այլ № 12-բ. ապա շարունակել № 14 և այլն: Երբ հասարակութիւնը և մամուլը վերատեսչին այդ կարգադրութեան համար սաստիկ ծաղրեցին, նախապաշարված վերատեսուչը հրամայեց № 13 դնել դպրոցի արտաքնոցի դրան վրա:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 հոկտեմբերի: Բրիժսկում ձերբակալվեց Սիբիրից փախած՝ յայտնի չարագործ, նախկին կոմսեա Սավին:—Լրագիրները հաղորդում են, որ հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը նախագիծ է կազմում՝ Անդրկովկասեան երկաթուղու մի գիծ անցկացնել դէպի Շուշի, պարսից սահմանին մօտ:—Ալեքսանդրեան երկաթուղիների վարչութեան նախագահը երեկ ուղեւորվեց Խարկով, վերացնելու այն պատճառները, որոնք ուշացնում են հայահասիլների տեղափոխութիւնը երկաթուղիներով:

ԲՈՒԴԱ-ՊԵՇՏ, 27 հոկտեմբերի: Բոլոր մնացած կուսակցութիւններ պահանջում են Ազգային կուսակցութիւնից, որպէս զի նա աւելի եռանդուն կերպով գործէ զօրքի հարցում:

ՊՐԱԳԱ, 27 հոկտեմբերի: Հին-չեխական կլուբում Րիգեր, խօսելով նորերս տեղի ունեցած չեխական պատգամաւորների խորհրդակցութեան մասին, շատ խիստ կերպով յարձակվեց կոմս Տաաֆէի մինիստրութեան և գերմանացիների վրա:

ԲԵՐԼԻՆ, 27 հոկտեմբերի: Ի նկատի ունենալով, որ Համբուրգում խոլէրան դադարել է, վերցվում են այն բոլոր խոլէրային միջոցները, որոնք գործադրվում էին Համբուրգի շրջանում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 հոկտեմբերի: Երէկ Թագաւոր կայսրը ունկնդրութեան ընդունեց Միացեալ-Նահանգների նոր դեսպան Բլայտին:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Հոկտեմբերի 27-ին

Լօնդոնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	100 ռ.	60 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	49 ռ.	40 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	39 »	95 »
Ոսկի — — արժէ . .	8 »	9 »
Մաքսայի կուպօններ — . .	162 »	— »
Արծաթ — — — . .	1 »	10 »
Բօրսային գիսկօնտոր — . .	4 »	$5^1/_2$ »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի . .	103 »	— »
— — — — 2-րդ — . .	103 »	— »
— — — — 3-րդ —	— »	— »
— — — — 4-րդ —	— »	— »
— — — — 5-րդ —	— »	— »
— — — — 6-րդ —	102 »	75 »
6% ոսկեայ ռենտա	164 »	25 »
4% ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	— »	— »
Արեւելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	103 »	— »
— — — 3-րդ —	105 »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	237 »	— »
— — երկրորդ —	216 »	25 »
Պետական երկաթուղային ռենտա.	104 »	— »
$4^1/_2$ ռենտա	— »	— »
5% ներքին փոխառութեան . . .	94 »	75 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 »	62 »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	191 »	25 »
$5^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	105 »	50 »
$4^1/_2$% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մնայ. .	157 »	75 »
— — — թղթադ. .	101 »	25 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները. .	101 »	62 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 »	— »
Օդէսայի — — .	101 »	62 »
Թիֆլիսի — — .	98 »	12 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	102 »	25 »
— — Քութայիսի — .	102 »	25 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը անգործ է:

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Թիֆլիսի Հայ հոգեւորականաց Ապահովութեան գանձարանի վարչութիւնը, սրանով յայտարարում է Թիֆլիսի Հայ հոգեւորական և աշխարհական դասին, որ նոյեմբերի 1-ին, Ամենայն սրբոց տօնի հետեւեալ օրը, կիրակի, առաւօտեան 11 ժամին, Սուրբ Աւետեաց եկեղեցում (Ջգրաշէնի) մատուցվելու է սուրբ պատարագ և կատարվելու է հոգեհանգստեան պաշտաման կարգ՝ գանձարանիս նուիրաբերողների ննջեցեալների հոգեյիշատակի համար և կարդացվելու է բոլոր նուիրաբերողների անուանական ցուցակը:

Ուստի՝ պատիւ ունի հրաւիրել հոգեւորական և աշխարհական դասին ներկայ լինելու նշանակեալ ժամին յիշեալ եկեղեցում:

1—2 Նախագահ վարչութեան Գրիգոր քահանայ Տէր-Բարսեղեանց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ յունվարի 1-ից 1893 թւի, Քաղաքային Դումայի որոշմամբ, որը կայացել է 12-ին հոկտեմբերի 1892 թւին, փողոցի կրաններից առացվող ջրի համար վճարը՝ նշանակվում է $^8/_8$ կոպէկի չափով իւրաքանչիւր վեդրօից, բացի այն ջրից որ ձեռքով են կրում վեդրօներով, որի համար պահպանվում է այժմս ոյժ ունեցող սակագինը, այն է $^1/_4$ կոպէկ վեդրօից:

Բացի սրանից քաղաքիս ազգաբնակութեանը յայտնվում է, որ ջրկիրների (թուլուխչիների) ձեռքով մասնաւոր տները բերվող ջրի տակառն իջեցրած է յունվարի 1-ից մինչև $^3/_8$ կոպէկ, այնպէս որ ջրի վեդրօի գինը տուն հասցնելով՝ որոշված է, ինչպէս և այժմ՝ $^3/_4$ կոպէկ:

№ 124. 1—1

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առեւտրական հաշւարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեան ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10,000 ռուբ. համար. 1%-ից մինչև 12%.

Վաճառվում է եղբարց Ծօվիանօվների բանկային կրասեննակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով՝ С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 ռուբլի: Փօստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 114—154

(9—№ 95)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Այսօր, հինգշաբթի, հոկտեմբերի 29-ին

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ՄՇՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ

ԱՐՇԱԿ Բ.

Պատմական ողբերգութիւն 5 արարուածով, հեղ. Խ. Վ. Գալֆայեանի:

Այս ներկայացմանը կը մասնակցեն զինուորական երաժշտութիւն, երգեցիկ խումբ և մօտ 150 հոգի:

Հանդերձները և դեկօրացիաները նոր են:

Կը մասնակցեն. տ. Մելիքեան, պ.պ. Պետրոսեան, Աբէլեան, Աբրահամեան, Աղաջեան, Արաքսեան, Աւետեան, Յարութիւնեան, Ստեփանեան և ուրիշները:

Սկիզբն է $7^1/_2$ ժամին: Տեղերի գինը սովորական է: 2—2

Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ Կար ու Ձեւի ուսումնարանին կից բացվում է խոհարարական մասնաբաժին, որպէս այս նախապէս ծանուցած էր տեղական լրագրութեանց մէջ: Դասընթացքը բացվում է սեպտեմբերի 1-ից իգական սեռի համար, որոնք ստացել են տարրական գիտութիւն:

Ուսանելու առարկաները սրանք են.

Զանազան նկատողական եղանակներ կերակուրներ պատրաստելու, ըստ պահանջմանց գիտութեան և բարեկաւ տնտեսութեան: Որպէս զի աշակերտուհիք ընտելանան գործին, հարկաւոր կը լինի որ իրանք փորձնականապէս կատարեն խոհարարական գործողութիւններ, այն է՝ եփել կերակուրներ:

Դասատուութեան առարկաները սրանք են.

1) Առողջապահական խոհարարութիւն:
2) Մարդկային սննդաբարութիւն:
3) Մաքրութիւն:
4) Ուտելեաց պաշարագիտութիւն և հաշուագիտութիւն:

Դասատուութեանց համար հրաւիրված են.

Փորձնական ձեռնարկութիւնների համար տիկ. Վար. Ռօտինեանց, Հաշւապահութեան համար տիկ. Նատալիա Տիգրանեանց, Առողջապահութեան և սննդագիտութեան համար բժշկապետ Վահան Արծրունի, Մաքրութեան համար Աթանագինէ Մելքումեանց, Ուտելեաց պաշարագիտութիւնների համար ագրօնօմ Ալէքսանդր Քալանթար:

Ցանկացողները գրվելու խոհարարագիտութեանց դասընթացքին, կարող են դիմել Կար ու Ձեւի ուսումնարան, ամեն օր մինչև ժամը 3-ը տիկին Վար. Ռօտինեանցին:

№ 124. 1—1

„ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓԱՌՔ“ ԿՈԶՎԱԾ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

100 հատի գինն է	60 ռուբլի
10 — — —	7 —
1 — — —	1 —

Դիմել Москва, домъ Армянской церкви, Ивану Гечеву.

1—5 № 124 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԷՉԵԱՆՑ

ԲԺԻՇԿ ԱՌԻՍՈՂՈՄ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆՑ

վերադարձած լինելով ԹԻՖԼԻՍ ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12—1 ժամ.
երեկոյեան 4—5 —

Հասցէն. Կուկիա, Սիմէօնօվսկայա փողոց, տուն Ալէքսանեանի.

№ 124. 1—3

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Մ. եւ Ի. ՄԱՆԴԼ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

(Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա, տուն Միրիմանեանի)

Պատիւ ունի յայտնելու Թիֆլիսի մեծարգոյ հասարակութեանը, որ էժանագին վաճառումն վերջնական գներով, սեզօնից մնացած տղամարդկանց, կանանց և երեխայոց բոլոր պատրաստի հագուստների, կը շարունակվի մինչև 2-ը նոյեմբերի սոյն թւի:

ՀԱԻԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ Ս. Թ. ԴՈՎԼԱԹԵԱՆ

№ 121 3—5

Ունենալով վկայական Արհեստաւորաց վարչութիւնից և իրաւունք ձեռագործի դասաւանդութեան, ցանկանում եմ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ դասեր տալ ՁՐԻԱԲԱՐ աղքատ ծնողների աղջկերանց, Թանդոյեան ուսումնարանում (Կուկիայի Աստուածածին եկեղեցու գաւթում:)

Պայմանների մասին հարցնել՝ Թանդոյեան ուսումնարանում, շաբաթ օրերը առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամի 4-ը: Սօֆիա Արամէլիքեան-Դեմենտեվա:

№ 120 3—3

Պատրաստում ենք հայոց ծխական դպրոցների ուսուցիչներին քաղաքային ծխական դպրոցի ուսուցչի կոչումը (званіе учителя городско-приходскаго училища) ստանալու քննութիւններ տալու համար: Դիմել Норашенская ул., домъ Гевондянца № 28.

Արամ Նազարէթեանց, Քրիստափոր Միքայէլեանց: № 119 4—5

Մի երիտասարդ, որը գիտէ տեղական լեզուներ և ռուսերէն, ցանկանում է ծառայել խանութներում կամ փոքրիկ գրասենեակներում: Համաձայն է և օտար քաղաքներ գնալ:

Ցանկացողները պէտք է դիմեն այս հասցէով. Хлѣбный переулокъ, № 3. домъ Лобджанидзе. 2—3

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ ԵՐԿՈՒ ՏՆԵՐ

1. Հաւլաբարում, Բօգօվայա հրապարակի վրա, № 6. Հարցնել բակում, Սերգօրողովին:
2. Արտիլէրիյսկայա փողոցի և Արտիլէրիյսկայա Բալկայի անկիւնում, Բազգօնայա պօստի դիմաց. Հարցնել բժիշկ Արտեմիեվի բնակարանում, Օլգինսկայա փողոցում, տ. № 14. № 121 2—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28 Октября 1892 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.